

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. I. Ostenditur perfectam esse in Deo rerum creaturarum providentiam

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

DISPUTATIO VIII.

De Providentia Dei.

Ad questionem 22. prima partis

DE Providentia divina eleganter & eruditè disserunt SS. Patres, Ambrosius, lib. 1. offic. cap. 13. Nissenus lib. 8. phisic. Nianzenus duplici carmine de providentia, Chrysostomus homil. 9. ad populum, & in libris de Providentia. Damascenus lib. 1. de fide orthodoxa cap. 27 usque ad 30. Augustinus 5. de civit. cap. 9. 10. & 11. Theodoretus in sermonibus de providentia, & Salvianus in octo libris quos de es eleganti stylo conscripsit. De hoc etiam divinito attributo agit S. Thomas cum Magistro in 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. Nos etiam breviter & succinctè in hac disputatone de illa disseremus, & quæ Sancti illi Patres, elegantia ac fusiori stylo tradunt, ad ordinem & methodum scholasticam reducemus.

A cio libertatis, dixerunt quod providentia non est de his quæ sub sunt libero arbitrio, scilicet de electionibus, sed quod illa solum refertur ad exteriores eventus.

Utergò hi errores efficaciter confutentur, breviter demonstrandum est, Primò in Deo esse providentiam. Secundò illam esse perfectam, & se extendere non solum ad species rerum, sed etiam ad individua, quamvis corruptibilia; & numerum imperfectorum etiam animalium, ab æterno esse à Deo præordinatum, & prædefinitum. Tertio non solum res naturales & necessarias, sed etiam contingentes & liberas, divinæ subesse providentiæ, eamque illarum libertatem & contingentiam non destruet, sed astruere.

§. I.

Ostenditur perfectam esse in Deo rerum creatarum providentiam.

DEo primò, stando tam principis fidei, quàm luminis naturalis, negari non posse, esse in Deo providentiam.

Probatur primò conclusio ex variis Scripturæ testimoniis. Dicitur enim Sapientie 7 Attingit à sine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter. Et cap. 14. Tua autem Pater providentia gubernat. Mat. 6. Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea; & Pater vester cælestis pascit illa. In Psalmis etiam sæpè fit mentio providentiæ & curæ quam Deus habet creaturarum corruptibilium: Psal. 103. 106. 134. & aliis. Videatur Augustinus tam loco citato, quàm libro 5. de Genesi ad litteram c. 21.

Probatur secundò conclusio ex ipso nomine Dei, quod ut docet D. Thomas supra quæst. 13. art. 8. & 1. contra Gent. cap. 46. ab universali rerum omnium providentia fuit impositum; nam ut dicit Damascenus lib. 11. de fide cap. 11. hoc nomen *δὲος*, quod secundum Græcos Deum significat, dicitur *ἀπὸ θεοῦ*, quod significat confidero, seu provideo Hinc aliqui ex antiquis Deum *πρόνοιας*, id est providentiam, appellabant, & Dionysius 10. de divin. nomin. ait Deitatem esse quæ omnia videt providentiâ & bonitate perfectâ.

Tertio demonstrari potest conclusio omnibus argumentis, quibus in Tractatu de attributis Dei existentiam ostendimus, ex illis enim etiam concluditur Dei providentia, ut rectè ait Nemesius lib. de facultate animæ c. 42. Unde merito Lactantius deridet Epicurum, quòd Deum esse dixerit, & tamen providentiam omnem negaverit. Quo enim, inquit, quid repugnantius dici possit non video. Etenim si est Deus, utique providens est ut Deus, nec aliter potest Divinitas tribui, nisi & præterita teneat, & præsentia sciat, & futura prospiciat. Cùm igitur providentiam sustulit, & Deum negavit: cùm autem Deum esse professus est, & providentiam simul esse concessit; alterum enim sine altero, nec esse prorsus nec intelligi potest. Quare non desunt alii qui merito credant, Epicurum verbis tantum & declinandæ solum invidiæ causâ, Deos admisisse quos prius negaverat: si enim rogaretur unde noverit Deum esse, quid aliud respondere posset, nisi ex ejus effectibus, Deum enim nemo vidit umquam: At ex iisdem effectibus noscat etiam Dei providentiam necesse est: Vel igitur nullus est Deus, vel est ali-

ARTICULVS I.

In Deo sit necessariò ponenda Providentia, & ad quæ illa se extendat

Cetera divinam providentiam multipliciter Ceteraverunt antiqui Philosophi. Quidam enim existimantes, omnia à casu & fortuna, vel ex necessitate, aut fortè cunditate naturæ provenire, providentiam omnino negarunt. Alii verò illam mutam & maneam fecerunt, concedentes Deo providentiam de rebus quantum ad earum species, non autem quantum ad individua quæ corruptibilia sunt. In quorum persona dicitur Job 21. Nubes latibulum ejus, & circa cardines cæli perambulabat; neque nostra considerat. In hoc errore fuisse Aristotelem, censent aliqui quos refert & sequitur Vazquez hic disp. 64. & 87. Sed oppositum sentit D. Thomas, tum supra quæst. 14. art. 11. ubi ait Philosophum non negasse Deo scientiam contingentium. Tum etiam 3. contra Gent. cap. 75. ubi postquam variis rationibus ostendit quòd providentia divina sit singularium contingentium, in fine capituli ait: Per hoc autem excluditur opinio quorundam, qui dixerunt quòd divina providentia non se extendit usque ad hæc singularia: quam quidem opinionem quidam Aristotelis componunt, licet ex verbis ejus haberi non possit.

Tertium errorem refert idem S. Doctor hic art. 2. ex Rabino Moysè, qui negabat Deo providentiam horum inferiorum, solis exceptis hominibus, propter similitudinem divinam quam participant.

Quartus denique error fuit Ciceronis, qui ut refert Augustinus, ubi supra, negavit Deo providentiam eorum quæ pendent à libero arbitrio, quia putabat eam pugnare cum libertate. Eundem errorem attribuit D. Thomas 3. contra Gent. cap. 89. Origeni, & quibusdam antiquis Philosophis, qui non intelligentes qualiter motum voluntatis Deus in nobis causare possit, absque præjudi-

In Bibli...

qua providentia, quæ mundum istum moderetur & regat.

5 Quarta potest divina providentia probari ex ordine partium universi, & stabilitate ejusdem ordinis: Quod enim est à casu, est inordinatum, instabile, & inconstans: At mundi partes ordinatissimæ sunt, & hic ordo semper perseverat: Ergo mundus non à casu & fortuito, sed à sapientissimò aliquo gubernatore regitur. Quomodo (inquit Damascenus) adversantes natura, ignis dico & aqua, aeris & terra, in unius mundi complementum concurrissent ad invicem, & sine dissolutione perdurarent, nisi quæpià omnipotens virtus, & ea conjunxisset, & semper conservaret indissoluta. Eodem discursu utitur Athanasius libro contra Gentes, ubi fusè demonstrat, quod non posset ordo universi in tanta partium diversitate, imò pugna continua, permanere, nisi aliqua suprema intelligentia, summo consilio & sapientiâ, illi perpetuitati conduceret. Quod explicat exemplo civitatis, vel exercitus, in quibus non posset diu pax & tranquillitas conservari, nisi esset aliquis Princeps, vel Magistratus, qui omnes in officio contineret, & tali paci & tranquillitati prospiceret. Unde olim Aristoteles, vel quisquis est author libri de mundo, dixit, quærens quid sit Deus, ac definiens, *Hoc in mundo illum esse, quod in navi gubernator, quod in curru auriga, in choro prætor, dux in urbe, Imperator in exercitu.* Et Boëtius lib. 4. de consolat. sic Deum alloquitur:

*O qui perpetuâ mundum ratione gubernas:
Terrarum cœlique sator, qui tempus ab ævo
Ire jubes, stabilisque manens, das cuncta moveri.*

6 Quinto, si Deus non haberet providentiam rerum, vel hoc esset, quia eas non cognosceret, vel quia eis providere non posset, vel quia nollet: Primum derogat ejus infinita sapientia, secundum ejus omnipotentia, tertium ejus bonitati: Ergo est in Deo providentia. Unde Isaïæ 40. *Appendit tribus digitis in glebem terræ, quod Sancti Patres explicant de tribus illis attributis, potentia scilicet, sapientiâ, & bonitate, quæ perfectam providentiam perficiunt, & quæ sunt veluti tres digiti manûs Dei, quibus omnia ad extra operatur. Eandem providentiam olim Ægyptii per sceptrum cujus fastigio fulgentissimus oculus supereminet, representarunt: quia omnia quæ Deus infinita suâ virtute condidit, fulgentissimo suæ sapientiæ & providentiæ oculo lustrat, futuraque prospicit, præsentia intuetur, & præterita tenet.*

7 Sexto funditus evertitur religio, si nulla admittatur in Deo providentia, ut enim ait Lactantius de ira Dei cap. 8. *Si Deus nihil unquam boni tribuit, si colentium obsequio nullam gratiam refert, quid tam vanum, tam stultum, quam templa adificare, sacrificia facere, dona conferre, rem familiarem minuere, ut nihil assequamur? Et Cicero 1. de natura Deorum: Si Dii neque possunt nos juvare, nec volunt, nec curant omnino, quid ulios Dii immortalibus cultus, honores, preces exhibemus?*

8 Septimo dari providentiam evincit naturalis omnium inclinatio: in repentinis enim perurbationibus (ut rectè Nemesius) sine electione & deliberatione, Dei numen invocamus, velut naturâ nos sine doctrina ad Dei opem perducente. Vel ut egregiè Tertullianus: *Anima licet carcere corporis pressa, licet institutionibus pravæ conscripta,*

licet libidibus ac concupiscentiis evigorata, licet falsis Diis ex ancillata, cum tamen respicit, ut ex crapula, ut ex somno, ut ex aliqua valetudine, & sanctorum suam patitur, Deum nominat, & quod Deus dederit, omnium vox est, iudicem quoque confestatur illum &c. Ergo ex instato quodam natura iopetu, Dei providentiam profitemur. Quidquid autem naturaliter quædamque rem insequitur (inquit Nemesius) in eo tanta vis est ad demonstrandum, ut contra dici nihil possit: Ergo nec contra Dei providentiam.

Demum suaderi potest conclusio triplici ratione D. Thomæ. Prima quam habet hic art. 2. sic potest proponi. In Deo reperitur ratio ordinis rerum in finem: Ergo & providentia. Patet Consequenter ex definitione Boëtii communiter recepta inter Theologos, quod scilicet Providentia sit ratio ordinis rerum in finem, in mente providentis existens, vel ut loquitur Boëtius: *Divina ratio in summo omnium Principe constituta, quæ cuncta disponit.* Antecedens verò probatur. Quidquid perfectionis & bonitatis est in creaturis, est in Deo, & à Deo, tanquam à causa prima: At in creaturis non tantum est perfectio & bonitas substantiæ rei, sed etiam ratio ordinis in suos fines, quæ bonum quoddam est: Ergo etiam hæc est à Deo tanquam à causa ordinante & caudante.

Secunda habetur infra quæst. 103. art. 1. ubi S. Doctor sic discursit: *Convenit summæ Dei bonitati quod res productas ad perfectum perducat: ultima autem perfectio uniuscujusque est in consecutione finis: Ergo ad divinam bonitatem pertinet, quod sicut produxit res in esse, ita etiam eas ad finem perducat, quod est eas gubernare.*

Tertia quæ sumitur ex libro tertio contra Gentes, cap. 75. sic à D. Thoma proponitur. *Omnes res usæ secundæ in hoc quod cause existunt, divinam similitudinem consequuntur: invenitur autem hoc communiter in causis producentibus aliquid, quod curam habent eorum quæ producantur; sicut animalia naturaliter nutriunt fetus suos: Deus igitur curam habet eorum quorum causa existit. Eandem rationem eleganter prosequitur Theodoretus serm. 1. de Providentiâ, his verbis: Cum omnia in nos rerum bonarum amor, ex illius bono amore descendit, ipse enim est fons & origo cunctarum. Et quia in ipso, ut scriptum est, vivimus, movemur & sumus: ab ipso utique affectum omnem quo pignora amamus, accipimus. Totus autem mundus, & totum humanum genus, pignus est Creatoris sui; & ideo ex hoc quoque affectu quo amare nos fecit pignora nostra, intelligere nos voluit, quantum ipse amaret pignora sua. Item Ambrosius lib. 1. de officiis cap. 13. *Quis operator (inquit) negligat operis sui curam? Quis desinat & delinuat quod ipse condendum putavit? si injuria est regere, nonne major injuria est fecisse? Cum aliquid non fecisse, nulla injustitia sit, non curare quod feceris, summa inclementia.**

§. II.

Demonstratur providentiam Dei esse perfectissimam, illamque ad singularia, etiam corruptibilia, se extendere, & vilius etiam animalium numerum præordinare ac prædesinare.

Dico secundò: divina providentia non solum se extendit ad species rerum creaturam,